

Zpráva ze Studentské antropologické konference v Plzni (24. listopadu 2023)

Natalie Daberkowová, Anna-Marie Vinšová
a Alice Tyrychtrová

Katedra antropologie

Fakulta filozofická

Západočeská univerzita v Plzni

NA Katedře antropologie Západočeské univerzity v Plzni se v listopadu tradičně konala studentská antropologická konference, při které nám bylo opět ctí přivítat řadu studujících s podnětnými výzkumnými zájmy. Na konferenci prezentovalo své výzkumy patnáct přednášejících z magisterských či doktorských programů z celkem pěti českých a slovenských univerzit. Byla přednesena pestrá škála různorodých témat, rozdělených do čtyř panelových bloků. Na úvod byli všichni zúčastnění přivítáni vedoucím katedry Petrem Lozoviukem, na něhož navázal hlavní pořadatel konference Jan Kapusta. Tak započala celodenní jízda v antropologickém a etnologickém terénu.

První blok zahájil Jiří Woitsch (Etnologický ústav, AV ČR), který pozval prvního vystupujícího Františka Miklíčka z Ústavu evropské etnologie Masarykovy univerzity, jenž na plzeňské konferenci vystoupil již podruhé, a i tentokrát zúčastněné obohatil o poznatky z tradic Ostrožské Nové Vsi. Zatímco minule představil masopustní tradici zmíněné obce, letos se zaměřil na hodový obyčej jakožto oblíbenou společenskou událost před první světovou válkou. Miklíček představil proces ceremonií, účast chasy (mládeže) a také aktivity, které byly pro hody a jejich přípravy typické (volba stárků, domácí práce jako vaření, zvaní rodiny, hodový máj atd.). Po živelné prezentaci následovala diskuse o roli stárka (vedoucího chasy) a obětování berana. Další vystupující byla Anna Varausová ze stejného pracoviště, která přednesla poznatky ze svého terénního výzkumu výuky lidových tanců v tanečních domech v Brně. Varausová představila význam tanečního domu, jeho možnou definici a historii, která započala v Maďarsku v 70. letech jako tzv. „tancház“. Dále ukázala cestu, kterou

se tento fenomén rozšířil na Slovensko a v pozdějších letech také do Brna. Jelikož mezi veřejností zájem o taneční domy stále stoupá, zajímala Varausovou také motivace k účasti na těchto událostech. Pozoruhodné byly i otázky, které si autorka kladla ve vztahu tance a nacionalismu.

Také následující příspěvek se vztahoval ke slovenskému území. Martin Lukáč z Ústavu etnologie a sociálnej antropológie SAV hovořil o své případové studii ve městě Martin, kde se zabýval výzkumem slovenských národních institucí, jejich historickým vývojem, důležitými osobnostmi, které za těmito institucemi v průběhu let stály, a především tím, zda jsou vědecky kompetentní a nadále životaschopné. Dodnes totiž významné martinské instituce bojují s centralistickými tendencemi Bratislavy. Na Slovensku jsme zůstali i na závěr bloku. Katarína Baračková, jež přijela ze stejného pracoviště, podrobila kritické analýze turismus za kulturním a přírodním dědictvím na severovýchodním Slovensku v regionu Poloniny. Turisté se dle Baračkové v této oblasti zajímají zejména o rusínské sakrální stavby a nehmotné živé kulturní dědictví jako jídlo a učení se řemeslu. Pozitivním aspektem turismu je dle Baračkové zvýšení socioekonomického kapitálu místních obyvatel, negativním jevem pak ztráta autenticity. Ve svém výzkumu rovněž sledovala vývoj návštěvnosti. Dle získaných dat z výzkumu byla návštěvnost během pandemie Covid-19 vyšší než v době konfliktu na Ukrajině. Tento pokles dle autorky zapříčinila obava návštěvníků a návštěvnic, vyvěrající z geografické blízkosti epicentra konfliktu.

Druhý panel moderovala Karolína Pauknerová (Centrum pro teoretická studia, UK a AV ČR), která přizvala první vystupující Jolanu Miličičovou z Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy. Miličičová hovořila o ekologii zdí, což demonstrovala na svém výzkumu bělehradských murálů. Murály, velkoplošné malby, popsala jako média komunikace, živoucí organismy spjaté s ekosystémem místní společnosti. Ve svém výzkumu se zajímala zejména o propojenost mezi lidmi a murálovým uměním. Dívala se na ně optikou významovosti, jak utvářejí a odrážejí místní společnost. Na příkladech ukázala jejich významy, které

odrážejí např. nacionalismus, pravoslavnou církev, nostalgii po Jugoslávii, nepochopení ze strany Západu nebo rány z 90. let. Murály, tvrdí Miličičová, dokáží zachovat to, co je významné, i když ve společnosti skryté. Následoval výstup Natálie Matějkové a Vanesy Ryvolové ze stejného pracoviště, které vyšly ze smyslové antropologie a zaměřily se na vztah těla a cest. Hovořily o jejich vzájemném vztahu, kdy je cesta aktérem, který vůči tělu svým způsobem jedná, je mu oporou a dodává mu pocit bezpečí. Zároveň tělo utváří cestu například tvorbou vlastních, ne shora určených, tras. Po příspěvku následovala živá diskuse nad významem takového výzkumu, jaká nová zjištění přináší, přičemž byly zmíněny i možnosti, jak výzkum dále rozvést.

Blok završil Karel Vranovský z Katedry sociologie, andragogiky a kulturní antropologie Univerzity Palackého v Olomouci, který prezentoval ambiciózní cíle své magisterské a v současnosti i disertační práce. Vranovský navrhuje sociokulturním vědám vystavit nové paradigma, jehož stavebním kamenem je koncept kooperace. Na kooperaci nahlíží z meziorbové perspektivy, kdy vychází ze sociálních věd, evolučně orientovaných antropologických teorií a sémiotiky. Vranovský tak apeloval na význam meziorbové spolupráce a na porozumění přínosu kooperace v opozici ke konfliktu pro sociální vědy. Autor si v publiku našel své příznivce i oponenty. Následná diskuse připomněla, že i konstruktivní kritika či zpochybnění závěrů ze strany ostatních vědeckých kolegů a kolegů mohou přinést velice cenné podněty, které mohou pozitivně přispět ke zlepšení prezentace na konferencích stejně jako samotného výzkumu.

Po obědové přestávce započal třetí blok, který vedl Nikola Balaš (Etnologický ústav, AV ČR). Protože náhle odpadl jeden z plánovaných příspěvků, došlo k přesunu závěrečné prezentace celé konference na uvolněnou pozici. Studentky hostitelské katedry Anna-Marie Vinšová a Alice Tyrychtrová tak představily svůj pilotní výzkum vlivu turismu na kmen Masajů v Tanzanii, během něhož se zaměřily především na změny kulturních a ekonomických aspektů jejich života. Své postřehy prezentovaly pomocí audiovizuálních záznamů situací, které při interakci s Masaji zažily.

Zároveň poukázaly na důležitost informovanosti o terénu a porozumění místní situaci ještě před zahájením výzkumu. Následné dotazy otevřely téma problematiky jazykové bariéry.

Po tomto příspěvku již vše pokračovalo dle původního plánu, a tak nastoupila slibovaná tematická oblast třetího bloku. Kateřina Andřošová z Ústavu evropské etnologie Masarykovy univerzity prezentovala téma poválečného stěhování lidí z vesnice do města. Následky války a změna režimu vedly obyvatele ke stěhování, což dokazovala na svém výzkumu se třemi respondenty, kteří se na přelomu 50. a 60. let přestěhovali z malých vesnic do Prahy, kde dosud žijí. Autorku zajímaly např. hlavní motivace k přesunu či odlišnost sociálních vazeb na vesnici a ve městě. Následující prezentující, Marina Perglová z Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy přispěla k diskusi výstupem o mladých ruských relokantech, kteří prchli před válkou do Kazachstánu, přičemž vycházela z patnácti rozhovorů. Protože stát usiluje o vštěpování hodnot jako vlastenectví a národní sebevědomí mladým ruským občanům, autorku zajímalo, zda jsou tyto hodnoty mladými Rusy sdíleny stejně, jaké občanské a politické hodnoty sami zastávají a v jaké míře jde jen o vynucování shora.

V posledním bloku se ujal vedení Jan Kapusta z hostující Katedry antropologie. Prvním tématem byla (de)politizace klubových kultur elektronické hudby, o níž hovořila Nikola Meierová z Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy, vycházející ze své případové studie v jednom z pražských klubů. Zaměřila se na „(de)politizaci mocí“, kdy analyzuje situaci klubu při počátku války na Ukrajině a roli subkulturní ideologie, a na „(de)politizaci stylem“, kdy zkoumá subkulturu v rámci jejich materializovaného a symbolického vzdoru vůči sociálním podmínkám či jejich mainstreamizace a komodifikace. Autorka ukázala, jak důležitý je situační kontext jednotlivých rovin (de)politizace, které spolu neustále vyjednávají ve fyzickém i virtuálním prostoru. Kristýna Čanigová z Katedry sociologie, andragogiky a kulturní antropologie Univerzity Palackého v Olomouci pak představila svůj výzkum reintegrace žen, které se staly oběťmi obchodování s lidmi za účelem sexuální

práce v Indii. Čanigová vychází ze své opakované zkušenosti z terénu, kde s těmito ženami přicházela do styku. Konkrétně řeší „gender empowerment“ těchto žen prostřednictvím vzdělávání, jež poskytují nevládní organizace. Zabývá se i dopady těchto zkušeností na jejich identitu a život obecně. Poslední vystupující byla Tereza Tóthová z Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, která svým skvělým přednesem představila zkušenosti žen s polyamorií, resp. jak tyto zkušenosti hodnotí a jaký pro ně mají význam. Věnovala se tomu, jak polyamorii definovat a konceptualizovat (jako sexuální orientaci, identitu či vztah) a tematizovala otázky typu: jak jsou tyto ženy ovlivňovány společenskými normami a očekáváními, jak polyamorie ovlivňuje jejich identitu, jaká je míra stigmatizace polyamorie v české společnosti a jak ženy hodnotí probíhající normalizaci polyamorie.

Konference byla úspěšně zakončena společným posezením v restauraci. Celý den se nesl v duchu vzájemné inspirace a přátelské atmosféry. Velké díky patří všem, kdo se na akci podíleli, a srdečně se těšíme na další ročník!